

WARMIŃSKO - MAZURSKIE | KUJAWSKO - POMORSKIE | POMORSKIE

S Z L A K KOPERNIKOWSKI

SZLAK KOPERNIKOWSKI

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie 2

WARMIŃSKO - MAZURSKIE

Elbląg 3
Tolkmicko..... 4
Frombork 4
Braniewo 6
Pieniężno 7
Orneta 8
Lidzbark Warmiński 9
Dobre Miasto 10
Dywity 11
Olsztyn 12
Olsztynek 13
Lubawa 14
Truszczyń 15
Nowe Miasto Lubawskie 16
Kurzętnik 17

KUJAWSKO - POMORSKIE

Brodnica 18
Wąbrzeźno 19
Golub - Dobrzyń 20
Kowalewo Pomorskie 21
Toruń 22
Piwnice 23
Włocławek 24
Nieszawa 25
Nawra 26
Unisław 26
Chełmża 27
Chełmno 28
Grudziądz 29

POMORSKIE

Kwidzyn 30
Szum 31
Malbork 32
Nowy Dwór Gdański 33
Pelplin 34
Pruszcz Gdański 34
Gdańsk 35

Dodatkowe inspiracje 36

Witaj na Szlaku Kopernikowskim!

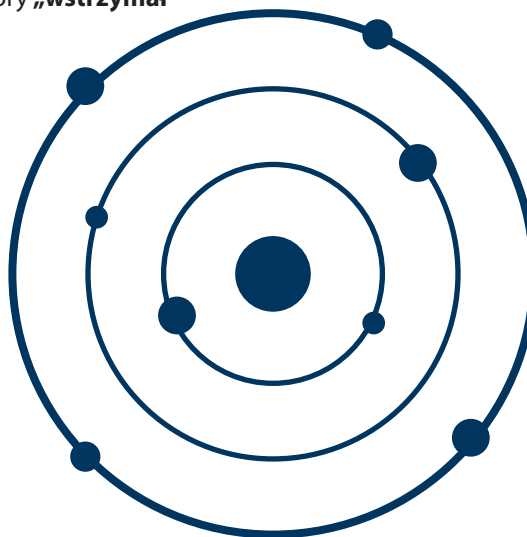
Szlak Kopernikowski to wyjątkowa trasa turystyczna o długości ponad 590 kilometrów, która prowadzi przez miasta i miejscowości związane z życiem oraz działalnością **Mikołaja Kopernika** (1473–1543) – wybitnego astronoma, matematyka, lekarza, prawnika i ekonomisty, którego odkrycia na zawsze zmieniły sposób, w jaki postrzegamy Układ Słoneczny. Trasa ta wiedzie przez trzy województwa: **warmińsko-mazurskie, kujawsko-pomorskie oraz pomorskie**.

Wędrując Szlakiem Kopernikowskim, można nie tylko odkrywać zabytkowe zamki, pałace i kościoły, które astronom oglądał na własne oczy, ale także poznawać jego spuściznę poprzez wystawy muzealne, planetaria i obserwatoria astronomiczne. Na trasie można również natknąć się na artystyczne **murale** poświęcone Kopernikowi, które w nowoczesny sposób upamiętniają jego postać i osiągnięcia. To nie tylko oryginalny element miejskiego krajobrazu, lecz także doskonałe tło do pamiątkowych fotografii. Szlak Kopernikowski został oznakowany symbolem **astrolabium** – dawnego przyrządu astronomicznego, z którego sam Kopernik chętnie korzystał w swoich obserwacjach nieba.

Mikołaj Kopernik urodził się w Toruniu, studiował w Krakowie, Bolonii i Padwie, a później spędził niemal całe dorosłe życie na Warmii, gdzie pełnił liczne funkcje kanoniczne i administracyjne, a jednocześnie rozwijał swoją pasję do astronomii. To właśnie tu powstała jego rewolucyjna **teoria heliocentryczna**, która stała się fundamentem nowożytnej nauki.

Od Torunia, przez Lidzbark Warmiński, Olsztyn i Frombork, aż po Malbork i Kwidzyn – każdy etap szlaku oferuje unikalną mieszankę historii, kultury i nauki, a także możliwości aktywnego wypoczynku, co sprawia, że wędrowka nim staje się fascynującą lekcją historii i inspirującą podróżą śladami człowieka, który „**wstrzymał Słońce, a ruszył Ziemię**”.

Czas ruszać w drogę!

ELBLĄG

Elbląg to miejsce, które Mikołaj Kopernik odwiedzał nie raz – najpierw jako młody uczeń u boku swojego wuja, biskupa warmińskiego, później już samodzielnie, uczestnicząc w naradach, spotkaniach stanów pruskich czy pełniąc funkcje doradcze. Choć wizyty Kopernika miały głównie charakter oficjalny, zyskały też lokalny koloryt, stał się on bowiem bohaterem maskarad i satyrycznej komedii „Błażni Mędrzec”.

Sam Elbląg to jedno z najstarszych miast w Polsce. Został założony w 1237 roku. Jednak miejsce ujścia rzeki Elbląg do Zalewu Wiślanego zapisało się na kartach historii znacznie wcześniej, bo za sprawą wikińskiej osady handlowej Truso, wzmiankowanej już pod koniec IX wieku.

Elbląg jest też najniżej położonym miastem w kraju nad Wisłą. Spacerując po centrum, można natknąć się na ślady zarówno średniowiecznej historii, jak i bogatej tradycji portowej. To tutaj rozpoczyna się słynny Kanał Elbląski – unikalna w skali świata droga wodna, wyjątkowy zabytek hydrotechniczny, gdzie statki suną po trawie, dzięki systemowi pochylni.

Co warto zobaczyć:

- » Katedra św. Mikołaja
- » Brama Targowa
- » Pomnik Piekarczyka
- » Ścieżka Kościelna
- » Kanał Elbląski
- » Muzeum Archeologiczno-Historyczne
- » Ratusz Staromiejski
- » Kościół pw. Błogosławionej Doroty z Mątów

TOLKMICKO

Tolkmicko to urocze miasteczko, położone nad Zalewem Wiślanym, otoczone dzikimi lasami Wysoczyzny Elbląskiej. Jest jednym z najstarszych i najpiękniej położonych miast w regionie. To tutaj biskup warmiński Łukasz Watzenrode, wuj Mikołaja Kopernika, zwołał spotkanie przedstawicieli miast hanzeatyckich, w którym młody astronom uczestniczył jako jego osobisty sekretarz.

W Tolkmicku zachowały się fragmenty średniowiecznych murów obronnych, gotycki kościół św. Jakuba Apostoła, oraz XIX-wieczny kościół Matki Boskiej Anielskiej. W ratuszu mieści się Muzeum Regionalne, a z jego wieży rozpościera się piękny widok na miasto i Zalew Wiślaną. Z portu można wyruszyć w rejs na Mierzę Wiślaną. W Tolkmicku startuje także Nadzalewowa Kolej Drezynowa. Przejazdka drezynami rowerowymi zawsze stanowi nie lada atrakcję.

Wnętrze kościoła św. Jakuba Apostoła w Tolkmicku

Budynek dworca w Tolkmicku

Wnętrze bazyliki we Fromborku

Kopernikowski mural we Fromborku

Widok z Wieży Radziejewskiego

W mieście znajdują się dwa pomniki Mikołaja Kopernika. Pierwszy to ławeczka na rynku z astronomem, drugi – wykonany z brązu, imponujący sześciometrowy monument przedstawiający Kopernika trzymającego konwalię w prawej dłoni. Kwiat ten w czasach Kopernika, był symbolem wiedzy oraz sztuki medycznej. Co ciekawe, tydzień po odsłonięciu pomnika we Fromborku, zmniejszona replika stanęła także w jednym z największych parków stolicy Meksyku, opatrzona napisem: „Al genial astrónomo polaco Nicolas Copernic”.

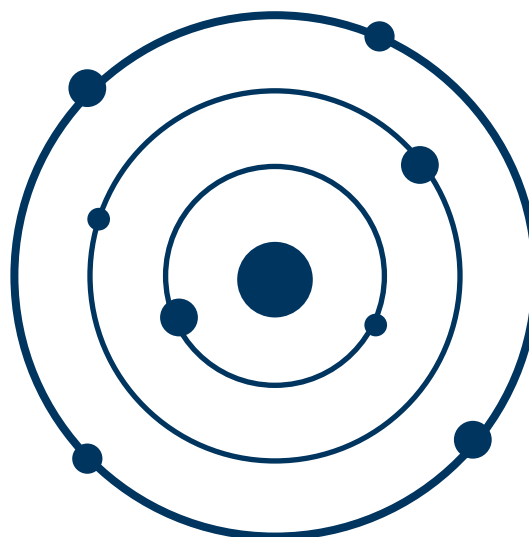
Co warto zobaczyć:

- » Wzgórze Katedralne
- » Bazylika archikatedralna
- » Wieża Kopernika i Wieża Radziejewskiego
- » Muzeum Mikołaja Kopernika w dawnym Pałacu Biskupim
- » Planetarium i Park Astronomiczny
- » Mural przy ul. Portowej
- » Szpital św. Ducha
- » Wieża Wodna i Kanał Kopernika

FROMBORK

Mimo niewielkich rozmiarów, Frombork jest jednym z najważniejszych punktów na Szlaku Kopernikowskim. Położony nad Zalewem Wiślanym, z charakterystycznym Wzgórzem Katedralnym górującym nad okolicą, nazywany jest często „klejnotem Warmii”. To tutaj Mikołaj Kopernik spędził ponad trzy dekady swojego życia – jako kanonik, lekarz, ekonomista, ale przede wszystkim jako astronom, który stąd spoglądał w niebo, tworząc swoje przełomowe dzieło „O obrotach sfer niebieskich”. Mieszkał zarówno w baszcie, dziś znanej jako Wieża Kopernika, jak i w kanonii poza murami, gdzie prowadził swoje badania.

Serce Fromborka stanowi Wzgórze Katedralne. To jedyna na świecie dobrze zachowana średniowieczna warownia katedralna. To tutaj wznosi się największa świątynia Warmii, z pięknie zdobionym ołtarzem i słynnymi barokowymi organami, a także miejsce pochówku Mikołaja Kopernika.

Pomnik Kopernika we Fromborku

BRANIEWO

Najstarszym miastem Warmii oraz jej pierwszą stolicą jest Braniewo, położone nad dolnym biegiem Pasłęki, niedaleko Zalewu Wiślanego. Będąc centrum nauki i kultury zwane było także „Atenami Północy”. Już w XVI wieku działało tu jezuickie kolegium, seminarium diecezjalne i papieskie.

O randze Braniewa w dawnych czasach świadczy także fakt, że połowie XIV stulecia, jako jedyne miasto na Warmii zostało członkiem Hanzy. Do końca XVIII w. było również jedynym warmińskim portem morskim. Statki z Braniewa docierały do portów w Inflantach, Szwecji, Danii, Holandii oraz Anglii.

To w Braniewie Mikołaj Kopernik pełnił rolę posła biskupa warmińskiego. Prowadził negocjacje z Krzyżakami i uczestniczył w późniejszych naradach kapitułnych.

Co warto zobaczyć:

- » Wieże: Bramna, Młyna Kieratowego, Klesza
- » Baszta Prochowa
- » Muzeum Ziemi Braniewskiej
- » Bazylika św. Katarzyny Aleksandryjskiej
- » Kościół św. Trójcy

Wieża Klesza i fortyfikacje Braniewa

Bazylika św. Katarzyny Aleksandryjskiej

Wieża Bramna w Braniewie

Mural w Braniewie

Wieża Młyna Kieratowego w Braniewie

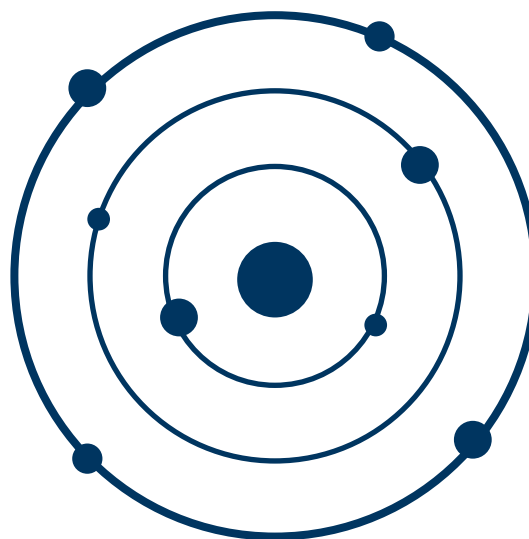

Pozostałości zamku w Pieniężnie

PIENIEŻNO

Pieniężno, niegdyś Melzak, to jedno z tych warmińskich miasteczek, w których historia niemal unosi się w powietrzu. Mikołaj Kopernik odwiedzał tu zamek kapituły warmińskiej kilkakrotnie, gdyż to właśnie stąd zarządzał m.in. lokacją nowych osadników w okolicznych wsiach. Dziś zamek pozostaje malowniczą ruiną, ale jego obecność wciąż nadaje rytm przestrzeni. W mieście warto zobaczyć neogotycki kościół św. Piotra i Pawła z przestrzennym, pięcioramionowym wnętrzem oraz ruiny gotyckiego ratusza. Szczególnym miejscem na mapie Pieniężna jest klasztor księży werbistów z wyjątkowym Muzeum Misyjno-Etnograficznym – najbogatszym tego typu zbiorem w Polsce.

Miłośnicy przyrody powinni natomiast odwiedzić Rezerwat Doliny Rzeki Wąlszy, gdzie wąska, głęboko wcięta dolina przecina morenowe wzgórza. Przez teren rezerwatu prowadzi szlak przyrodniczo-dydaktyczny Czarci Jar, biegnący po drewnianych pomostach i kładkach.

Kościół św. Piotra i Pawła w Pieniężnie

ORNETA

Wśród miejsc, które Mikołaj Kopernik odwiedzał podczas swoich podróży służbowych, znajdowała się także Orneta – jedno z najstarszych miast Warmii i dawna siedziba biskupów warmińskich. Do dziś zachwyca dobrze zachowanym średniowiecznym układem urbanistycznym, a dzięki wyjątkowej architekturze nazywana jest często „perłą architektury warmińskiej”.

Centralnym punktem Ornety jest gotycki ratusz z XIV wieku – jedyny taki na Warmii. W jego wieżycze znajduje się najstarszy dzwon w regionie, a w piwnicach mieści się Galeria Dziedzictwa Ornety, prezentująca historię miasta i okolic. Rynek otaczają podcieniowe kamienice i klasycystyczne domy z XIX wieku, które tworzą niepowtarzalny klimat starówki.

Kamienice w Centrum Ornety

Co warto zobaczyć:

- » Gotycki ratusz
- » Gotycki kościół pw. św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty
- » Średniowieczny układ urbanistyczny miasta
- » Mury obronne
- » Muzeum historyczne

Co ciekawe, ratusz stoi w miejscu, w którym wedle legendy znajdowała się ogromna pieczara zamieszkała przez niebezpiecznego i okrutnego smoka. Bestia siała postrach wśród mieszkańców, pożerając ludzi i zwierzęta. W końcu do miasta przybył nieznan rycerz, który stanął twarzą w twarz ze smakiem i ugodził go śmiertelnie kopią. Dzisiaj herb Ornety przypomina o tej legendzie, a na pobliskim kościele św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty (jednej z najcenniejszych gotyckich świątyń Warmii) można odnaleźć rzygacze w kształcie głowy smoka.

W Ornecie zachowały się również fragmenty dawnych murów miejskich oraz gotyckie piwnice, będące pozostałością po nieistniejącym już zamku biskupim – dziś wkomponowane w bryłę XIX-wiecznej szkoły. Miłośnicy przyrody mogą odpocząć w zrewitalizowanym parku nad Jeziorem Mieczowym.

Ratusz w Ornecie

Mural w Lidzbarku Warmińskim

Wysoka Brama w Lidzbarku Warmińskim

Zamek Biskupów Warmińskich

Pomnik Kopernika w Lidzbarku Warmińskim

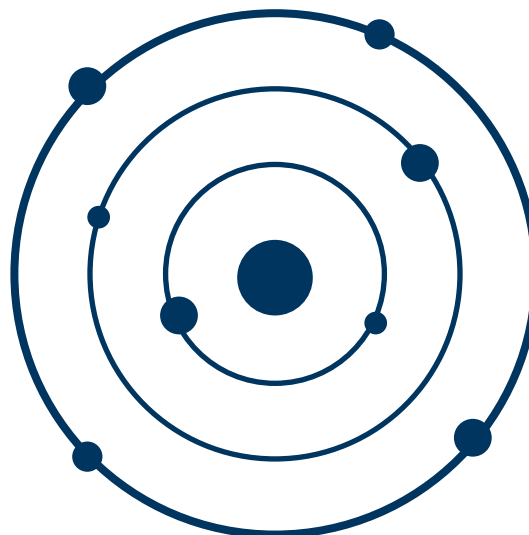
LIDZBARK WARMIŃSKI

Jednym z najważniejszych przystanków na Szlaku Kopernikowskim jest bez wątpienia Lidzbark Warmiński, dawna stolica regionu. To tutaj Mikołaj Kopernik rozpoczął swoją drogę na Warmię – najpierw przybył do miasta, aby ubiegać się o kanonię, a następnie mieszkał w lidzbarskim zamku jako osobisty sekretarz i lekarz swojego wuja, biskupa Łukasza Watzenrode. Towarzysząc mu podczas ważnych wydarzeń politycznych, Kopernik zdobywał doświadczenie dyplomatyczne i jednocześnie prowadził obserwacje astronomiczne, których efektem był m.in. zarys teorii heliocentrycznej, opisany w tzw. „Komentarzyku”.

Najcenniejszym zabytkiem Lidzbarka Warmińskiego jest imponujący Zamek Biskupów Warmińskich, wzniesiony w widłach rzek Symsarna i Łyna. Z czasem warownia straciła charakter obronny, przekształcając się w okazały dwór biskupi. Nazywany „Wawelem Północy”, zachwyca efektownymi krużgankami, gotyckim dziedzińcem oraz rokokową kaplicą i refektarzem.

Co warto zobaczyć:

- » Muzeum Warmii i Mazur Zamek Biskupi w Lidzbarku Warmińskim
- » Przedzamcze
- » Wysoka Brama
- » Pomnik Kopernika
- » Kościół św. Piotra i Pawła
- » Historyczna remiza straży pożarnej
- » Oranżeria Krasickiego

DOBRE MIASTO

Dobre Miasto leży w sercu historycznej Warmii, otoczone malowniczymi wodami, lasami i uroczymi zakątkami doliny Łyny. Historia miasta sięga 1325 roku, kiedy powstało w miejscu dawnego grodu pruskiego, położonego wśród bagien i rozlewisk nad rzeką. Było jednym z ważnych przystanków podczas podróży Mikołaja Kopernika po Warmii, chociażby w sierpniu 1538 roku podczas objazdu diecezji wraz z nowo wybranym biskupem warmińskim, Janem Dantyskiem.

Po dziś dzień miasto zachowało średniowieczny układ urbanistyczny. Wędrując po Dobrym Mieście można poczuć historyczny klimat. Fragmenty murów obronnych i Baszta Bociania – nazwana tak od bocianów gnieźdzących się na jej szczycie – przypominają o dawnej roli siedziby kapituły kolegiackiej. Baszta mieści muzeum i galerię prezentującą mapy, plany miasta oraz dawne dokumenty, a latem odbywają się tu także wystawy sztuki. Przed muzealną wieżą stoi pomnik jelenia z gałązką dębu w pysku, symbolizujący herb Dobrego Miasta. Jednak największą atrakcją pozostaje wspaniała gotycka kolegiata pochodząca z XIV wieku, której monumentalna bryła wciąż zachwyca odwiedzających.

Rycerz przed muzeum

Co warto zobaczyć:

- » Średniowieczny układ urbanistyczny
- » Baszta Bociania z fragmentami murów obronnych
- » Gotycka kolegiata
- » Cerkiew greckokatolicka
- » Budynek biblioteki
- » Skansen Miejski

Kolegiata Najświętszego Zbawiciela i Wszystkich Świętych

Wnętrze dziedzińca przy kolegiacie w Dobrym Mieście

Baszta Bociania w Dobrym Mieście

Neogotycki kościół w Dywitach

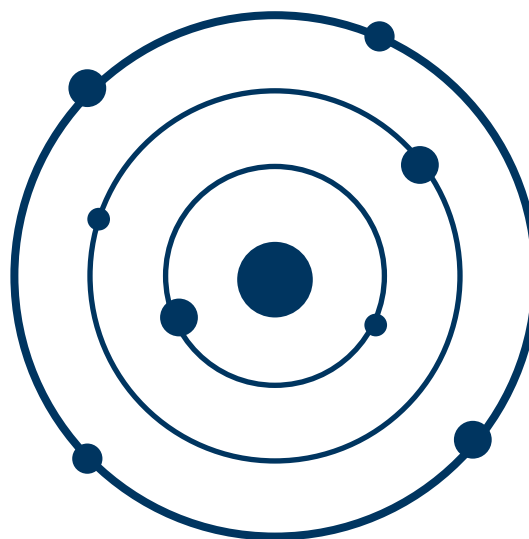

Wnętrze kościoła w Dywitach

DYWITY

Na trasie podróży służbowych Mikołaja Kopernika znalazł się także rejon Dywit, które astronom odwiedzał podczas swoich pobytów w Olsztynie. W okolicy dokonywał lokacji nowych osadników w dziesięciu wsiach, w tym w samej miejscowości. We wsi warto zobaczyć neogotycki kościół św. Apostołów Szymona i Judy Tadeusza, wzniesiony na miejscu XIV-wiecznej świątyni. Warto zwrócić uwagę na jego wieżę, zachowaną z pierwotnej budowli, oraz bogato zdobione wnętrze z ołtarzami, figurami apostołów, witrażami i obrazami drogi krzyżowej. Zabytkową atmosferę uzupełnia kapliczka z dzwonnikiem z końca XIX wieku.

Okolice sprzyja również uprawianiu turystyki kajakowej, a wszyscy spacerowicze i rowerzyści cieszą się malowniczym krajobrazem warmińskich łąk i lasów. Sporą popularnością cieszy się również plaża nad Jeziorem Dywickim.

Jezioro Dywickie

OLSZTYN

Na mapie Szlaku Kopernikowskiego Olsztyn wyróżnia się jako miejsce, gdzie astronom nie tylko mieszkał, ale i aktywnie działał. W zamku kapitulnym pełnił funkcję administratora dóbr kapituły warmińskiej, lokował wyludnione wsie, przygotowywał miasto i warownię do obrony oraz prowadził prace naukowe – w tym rozprawę o reformie pieniądza. W krużganku zamku zachowała się jego unikatowa tablica astronomiczna, jedyny na świecie instrument badawczy wykonany własnoręcznie przez Kopernika. Dziś w Zamku Kapituły Warmińskiej mieści się Muzeum Warmii i Mazur, z ekspozycją poświęconą Kopernikowi, a w parku i przed wejściem stoją jego pomniki.

Olsztyn to też miasto pełne śladów historii, którą możemy poczuć przechadając się klimatycznymi uliczkami Starego Miasta. Jednym z najstarszych zachowanych zabytków jest Kaplica Jerozolimską z II poł. XVI wieku. Olsztyńska bazylika konkatedralna św. Jakuba Apostoła słynie z kolei z letnich koncertów organowych.

Miłośnicy aktywności na łonie natury mogą skorzystać z licznych jezior i rzek, w tym Łyny – najdłuższego szlaku kajakowego w regionie.

Pomnik Kopernika w Olsztynie

Park Etnograficzny w Olsztynku

Fragment olsztyńskiego Starego Miasta

Zamek w Olsztynku

Co warto zobaczyć:

- » Zamek Kapituły Warmińskiej
- » Wysoka Brama
- » Pomnik Kopernika
- » Rynek Starego Miasta
- » Stary i nowy ratusz
- » Kolorowe kamienice
- » Bazylika pw. św. Jakuba
- » Planetarium
- » Obserwatorium astronomiczne
- » Zabytkowe mosty kolejowe
- » Centrum Popularyzacji Nauki i Innowacji „Kortosfera”
- » Muzeum Nowoczesności

Stare Miasto w Olsztynie

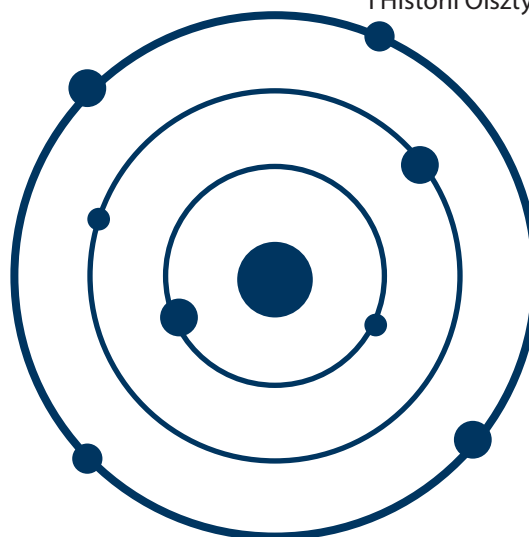
Zamek Kapituły Warmińskiej

OLSZTYNEK

Olsztyniek może poszczycić się burzliwą historią sięgającą połowy XIV wieku, kiedy powstał jako osada przy zamku krzyżackim. Do dziś miasto zachowało wiele elementów średniowiecznego układu urbanistycznego. Spacerując jego uliczkami, warto zatrzymać się przy fragmentach XV-wiecznych murów obronnych i zajrzeć do gotyckiego kościoła – prawdziwych świadków dawnych dziejów miasteczka.

Kopernik na Warmii zajmował się także medycyną. Stąd został przedstawiony na muralu w otoczeniu ziół. Święto Ziół odbywa się cyklicznie w Muzeum Budownictwa Ludowego. Ten rozległy Park Etnograficzny pozostaje największą atrakcją Olsztyńska, będąc także jednym z największych i najpiękniejszych skansenów w Polsce.

Warto również zajrzeć do Domu Mrongowiusza, gdzie znajduje się ekspozycja przybliżająca postać duchownego ewangelickiego i oddanego orędownika języka i kultury polskiej. Z kolei w dawnym zamku krzyżackim dziś mieści się zespół szkół, a w ratuszu funkcjonuje Multimedialne Muzeum Obozu Jenieckiego Stalag IB i Historii Olsztyńska.

Budynek ratusza w Olsztynku

LUBAWA

Lubawa to jedno z ważniejszych miejsc na Szlaku Kopernikowskim, w którym to w 1539 roku Mikołaj Kopernik dwukrotnie gościł u swojego przyjaciela, biskupa chełmińskiego Tiedemanna Giesego. Podczas jednego z tych pobytów towarzyszył mu młody matematyk Jerzy Retyk, który początkowo planował podważyć teorię heliocentryczną, lecz szybko stał się jej gorącym orędownikiem.

Choć zamek, w którym przebywał astronom, nie zachował się w całości, to jego fragmenty zostały odrestaurowane, a obecnie trwają prace nad odbudową części zabudowań. Zamek Biskupów Chełmińskich w Lubawie pełnił funkcję rezydencji biskupiej do II połowy XVIII wieku.

Spacerując po Lubawie, warto zobaczyć gotycki kościół św. Anny z XIV wieku, zachowane fragmenty średniowiecznych murów miejskich oraz inne zabytkowe świątynie, w tym barokowy drewniany kościół św. Barbary.

Miasto otaczają malownicze tereny idealne do wypoczynku – w pobliżu znajduje się Park Krajobrazowy Wzgórz Dylewskich, w którym wznosi się Dylewska Góra (312 m n.p.m.) – najwyższe wzniesienie północno-wschodniej Polski. Na jej szczycie stoi charakterystyczna wieża widokowa, a teren parku przecinają liczne szlaki piesze, rowerowe i konne. Nieopodal Lubawy płyną również rzeki Drwęca i Wel, które ceni sobie brać miłośników kajakarstwa.

Łuk wejściowy - pozostałość lubawskiego zamku

Kościół św. Anny w Lubawie

Centrum Lubawy

Tablica kopernikowska w Lubawie

TRUSZCZYN

Położone w otulinie Welskiego Parku Krajobrazowego Truszczyzny stały się ważnym punktem na Szlaku Kopernikowskim dzięki działającemu tutaj od 2012 roku obserwatorium astronomicznemu. Miejscowość została założona w 1335 r. jako Heykenwalde, jednak z dawnych czasów nie zachowały się żadne zabytkowe budynki – najstarszy obiekt, dawna szkoła, pochodzi sprzed około wieku.

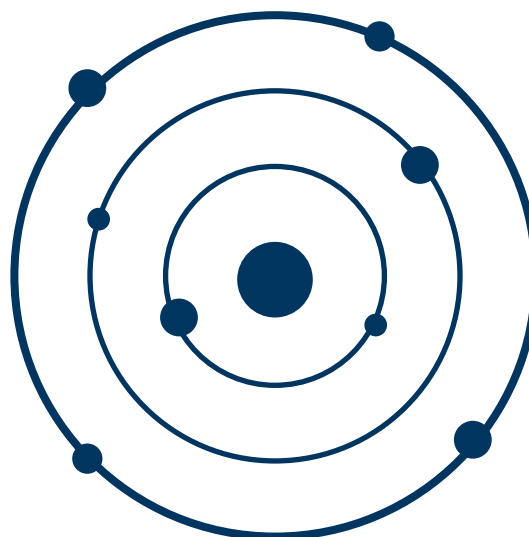
Obserwatorium jest prowadzone przez Fundację Nicolaus Copernicus, która popularyzuje naukę, a także przybliża postać oraz dorobek Mikołaja Kopernika. Placówka prowadzi badania obiektów i zjawisk w przestrzeni kosmicznej. W osobnym budynku można zwiedzić wystawę poświęconą astronomii, obejrzeć kolekcję meteorytów oraz przenośną miniaturę Układu Słonecznego w skali 1:10 000 000 000. Położone z dala od miast Truszczyzny charakteryzują się minimalnym zanieczyszczeniem świetlnym, dzięki czemu obserwacja gwiazd jest tu prawdziwą przyjemnością.

Kościół Jana Chrzciciela

Zamek Biskupów Chełmińskich w Lubawie

Obserwatorium astronomiczne w Truszczyźnie

NOWE MIASTO LUBAWSKIE

Choć nie zachowały się żadne dokumenty potwierdzające obecność Mikołaja Kopernika w Nowym Mieście Lubawskim, to z dużym prawdopodobieństwem można przyjąć, że znał to miejsce.

Miasto rozwijało się bowiem przy zakolu Drwęcy i w tamtym czasie stanowiło ważny ośrodek handlu i rzemiosła na historycznej Ziemi Chełmińskiej. Z czasem zyskało na tyle duże znaczenie, że zostało otoczone przez Krzyżaków murami obronnymi z basztami i trzema bramami, których fragmenty – w tym Brama Lubawska i Brama Brodnicka (Kurzętnicka) – można podziwiać do dziś.

Spacer po historycznym centrum pozwala odkryć gotycki kościół św. Tomasza Apostoła z bogato zdobionym, barokowym wnętrzem, zabytkowe kamienice oraz muzeum im. Działyńskich w „Domu Aneczki”. Warto wspomnieć, że na wieży kościoła św. Tomasza Apostoła wisi 5 dzwonów, z czego 3 pochodzące z przełomu XV/XVI wieku.

Bardzo pozytywne wrażenie robi również estetycznie zagospodarowany rynek, z dominującym, zabytkowym, klasycystycznym ratuszem w centrum. W okolicy znajdują się również ruiny franciszkańskiego klasztoru w Łąkach Bratiańskich, niegdyś nazywanego „Częstochową Północy”, a dla miłośników przyrody ciekawą atrakcją będą malownicze nadbrzeża Drwęcy, popularne wśród spacerowiczów i kajakarzy.

Kościół św. Tomasza Apostoła w Nowym Mieście Lubawskim

Wnętrze kościoła św. Tomasza Apostoła

Brama Brodnicka w Nowym Mieście Lubawskim

Rynek z ratuszem w Nowym Mieście Lubawskim

Wieża widokowa w Kurzętniku

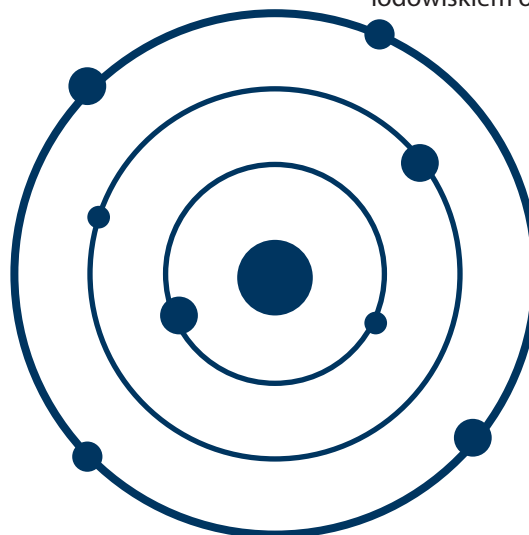

„Kula Kopernika”

KURZĘTNIK

Położony malowniczo nad Drwęcą Kurzętnik to miejscowość, którego historia sięga końca XIII wieku. Choć brak dowodów na to, że Mikołaj Kopernik odwiedził to miejsce, to dziś jest ono wyraźnie obecne na Szlaku Kopernikowskim – głównie za sprawą obserwatorium astronomicznego, wzniesionego na wzgórzu zamkowym. Pieczę nad nim sprawuje Fundacja Nicolaus Copernicus, która popularyzuje dorobek nauk ścisłych i przybliża sylwetkę słynnego astronoma.

To właśnie przy ścieżce prowadzącej na wzgórze znajduje się pomnik zwany popularnie „Kulą Kopernika”. Stanął on w tym miejscu w 500 rocznicę urodzin astronoma. W Kurzętniku warto też zobaczyć gotycki kościół św. Marii Magdaleny (ok. 1300 r.) oraz ruiny dawnego zamku kapituły chełmińskiej, z którego rozciąga się piękny widok na okolicę. Kurzętnik to również gratka dla miłośników aktywnego wypoczynku – latem przyciąga kajakarzy, zimą zaś narciarzy i rodziny z dziećmi, którzy odwiedzają rozbudowany kompleks „Kurza Góra” z trasami zjazdowymi, lodowiskiem oraz parkiem rozrywki. Powstała tutaj również wieża widokowa.

Ruiny zamku w Kurzętniku

BRODNICA

Położona nad Drwęcą Brodnica to jedno z ciekawszych miast na Szlaku Kopernikowskim. Już za życia Mikołaja Kopernika pełniła funkcję siedziby starostwa i była ważnym ośrodkiem administracyjnym. Wiele budowli z tamtego okresu – jak gotycki kościół św. Katarzyny czy masywna wieża zamku krzyżackiego – przetrwało do dziś, nadając miastu wyjątkowy charakter. Zamek z XIV wieku, choć częściowo zniszczony, do dziś imponuje swoją ośmioboczną wieżą, która obecnie służy jako punkt widokowy z panoramą na Brodnicę i okolice.

Warto odwiedzić także Muzeum w Brodnicy, którego zbiory mieszczą się w kilku zabytkowych budynkach – m.in. w renesansowym spichlerzu, podziemiach zamku oraz Bramie Chełmińskiej. Ślady średniowiecznej przeszłości odnajdziemy też we fragmentach dawnych murów obronnych i pozostałościach gotyckiego ratusza. Ciekawostką jest fakt, że to właśnie w Brodnicy w 1823 roku wydano książkę Friedricha Augusta Zermanna, w której – zgodnie z duchem epoki – próbował zakwestionować teorię Kopernika. Z Brodnicą związana była także Anna Wazówna, siostra króla Zygmunta III Wazy, która była doradcą królewskim, a także starostą brodnickim i golubskim.

Brama Chełmińska w Brodnicy

Panorama na Brodnicę z wieży zamkowej

Pomnik Anny Wazówny w Brodnicy

Pozostałości brodnickiego zamku

Co warto zobaczyć:

- » Ruiny zamku pokrzyżackiego
- » Kościół św. Katarzyny
- » Brama Chełmińska
- » Spichlerz
- » Pałac Anny Wazówny
- » Mural Anny Wazówny
- » Pomnik Anny Wazówny
- » Park Anny Wazówny
- » Park Jana Pawła II
- » Park Chopina
- » Plaża miejska w Brodnicy
- » Trójkątny rynek

Mural Wazówny

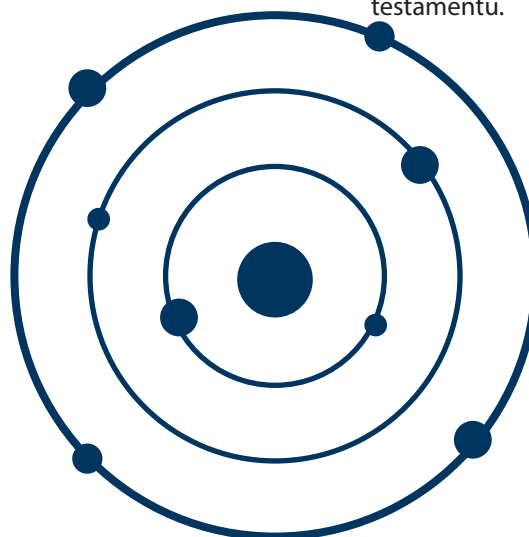
Wieża zamkowa w Brodnicy

WĄBRZEŻNO

Mimo, że Wąbrzeźno nie pojawia się wprost w życiorysie Mikołaja Kopernika, to leżało blisko tras jego podróży, zwłaszcza tych, które odbywał ze swym wujem, biskupem Łukaszem Watzenrode. Istnieje spore prawdopodobieństwo, że zatrzymywał się tu podczas wizyt u biskupa chełmińskiego Tiedemanna Giesego, z którym łączyła go bliska znajomość.

Warto obejrzeć ruiny zamku biskupów chełmińskich nad Jeziorem Zamkowym – pamiątkę po średniowiecznej twierdzy, która niegdyś dominowała nad okolicą. Równie godny uwagi jest gotycki kościół św. Apostołów Szymona i Judy Tadeusza z cudownym obrazem Matki Bożej Brzemiennej oraz zabytkowy, neogotycki ratusz – wzorowany na ratuszu w Kilonii.

Zaledwie 10 kilometrów dalej znajdują się imponujące ruiny zamku w Radzynie Chełmińskim – jednej z największych warowni krzyżackich w regionie. To właśnie stąd pochodził Dietrich von Rehden, bliski przyjaciel Kopernika i wykonawca jego testamentu.

Gotycki kościół w Wąbrzeźnie

GOLUB - DOBRZYŃ

Wędrując Szlakiem Kopernikowskim, trudno pominąć miejsce, które choć nie gościło samego astronoma, bez wątpienia mieściło się w kręgu jego zainteresowań. Golub, ważny ośrodek na pograniczu państwa krzyżackiego i Królestwa Polskiego, już w średniowieczu przyciągał uwagę swoją warowną architekturą i strategicznym położeniem nad Drwęcą. Dziś największą atrakcją pozostaje imponujący zamek krzyżacki, przebudowany w stylu renesansowym na początku XVI wieku – właśnie wtedy, gdy Kopernik aktywnie działał na Warmii. Na zamku golubskim historię swoją zapisała Anna Wazówna, siostra króla Zygmunta III Wazy, pełniąca rolę starosty golubskiego. Z jej inicjatywy założone zostały zamkowe ogrody królewskie. Uprawiała także liczne zioła i interesowała się ziołolecznictwem.

Warownia przyciąga turystów przez cały rok, zwłaszcza podczas barwnych turniejów rycerskich i historycznych inscenizacji. W mieście warto zajrzeć także do gotyckiego kościoła św. Katarzyny Aleksandryjskiej oraz na pozostałości dawnych murów miejskich. Współczesnym nawiązaniem do kopernikańskiego dziedzictwa jest tutejsza Astrobaza – nowoczesne obserwatorium edukacyjne, które przybliża mieszkańcom i turystom tajniki astronomii. Ciekawostką jest fakt, że dzisiejszy Golub-Dobrzyń powstał z połączenia dwóch miast – Golubia i Dobrzynia nad Drwęcą, położonych po przeciwnych stronach rzeki. Drwęca nie tylko dzieliła te miejscowości, ale przez wieki stanowiła też ważną granicę – najpierw między Królestwem Polskim a państwem zakonu krzyżackiego, a później między zaborem pruskim a rosyjskim.

Zamek w Golubiu - Dobrzyniu

Armata z filmu „Potop” pod golubskim zamkiem

Twierdza o zachodzie słońca

Ekspozycja w zamku golubskim

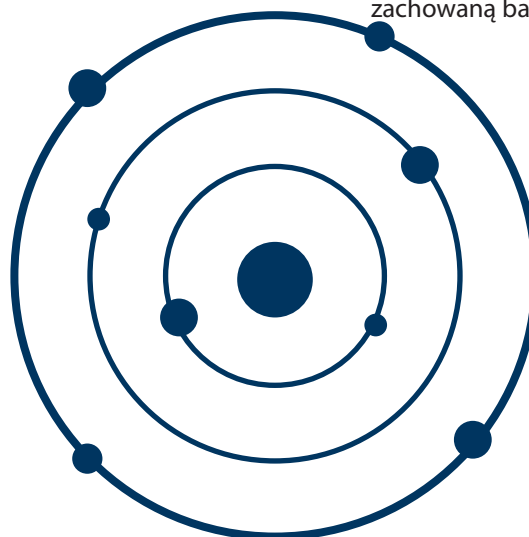
Dziedziniec zamku w Golubiu - Dobrzyniu

Wnętrze kościoła św. Mikołaja w Kowalewie Pomorskim

KOWALEWO POMORSKIE

Choć nie istnieją bezpośrednie dowody na to, że Mikołaj Kopernik odwiedził Kowalewo Pomorskie, nie sposób pominąć tej miejscowości na Szlaku Kopernikowskim. Miasto należy do najstarszych w regionie Ziemi Chełmińskiej, a wiele z jego zabytków dobrze pamięta czasy, w których żył wielki astronom. Na przełomie XIII i XIV wieku Krzyżacy wzniesli tu zamek – potężną warownię zlokalizowaną na nieistniejącym dziś przesmyku między jeziorami. Do dziś zachowały się jedynie niewielkie fragmenty tej budowli, w tym część muru i gdanisko, a w miejscu dawnej wieży głównej powstała neogotycka wieża ciśnień. Po 1466 roku zamek stał się siedzibą polskich starostów i jeszcze przez wieki odgrywał istotną rolę administracyjną. Na uwagę zasługuje też gotycki kościół pw. św. Mikołaja – jedna z najstarszych świątyń w okolicy, z zachowaną barokową aranżacją wnętrza i gotycką rzeźbą Madonny z Dzieciątkiem z około 1400 roku. Ślady średniowiecznego charakteru miasta dostrzec można również w pozostałościach dawnych murów miejskich z XIV wieku, z malowniczo zachowaną basztą narożną.

Pozostałości zamku w Kowalewie Pomorskim

TORUŃ

Rodzinne miasto Mikołaja Kopernika to jedno z najważniejszych miejsc na Szlaku Kopernikowskim – pełne historii, zabytków i naukowego dziedzictwa. To tutaj astronom przyszedł na świat i spędził pierwsze 18 lat życia, dorastając w zamożnej kupieckiej rodzinie. Przy ul. Kopernika w kamienicy hanzeatyckiej działa tzw. Dom Mikołaja Kopernika – oddział Muzeum Okręgowego w Toruniu, w którym mieści się dziś nowoczesne muzeum. Chrzest przyszłego astronoma odbył się w gotyckim kościele, a obecnie katedrze św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty. W świątyni tej znajduje się Kaplica Kopernikowska, w której zachowały się chrzcielnica i renesansowe epitafium uczonego. Toruń pięknie pielęgnuje pamięć o swoim najśłynniejszym obywatelu, stawiając mu nie tylko pomnik, ale obierając go jako patrona wielu instytucji, takich jak uniwersytet, szkoła, biblioteka, szpital.

Miasto zachwyca również swoim średniowiecznym układem urbanistycznym, gotyckim ratuszem, potężnymi murami obronnymi i dziesiątkami zabytkowych kamienic, które nadają mu niepowtarzalny klimat. Po intensywnym zwiedzaniu warto zakończyć dzień spacerem wzdłuż wiślanego bulwaru – z widokiem na panoramę toruńskiej starówki, która o zmierzchu wygląda szczególnie malowniczo.

Toruńskie kamienice

Toruński piernik

Jeden z toruńskich murali upamiętniających Kopernika

Wieża kościoła św. Jakuba w Toruniu

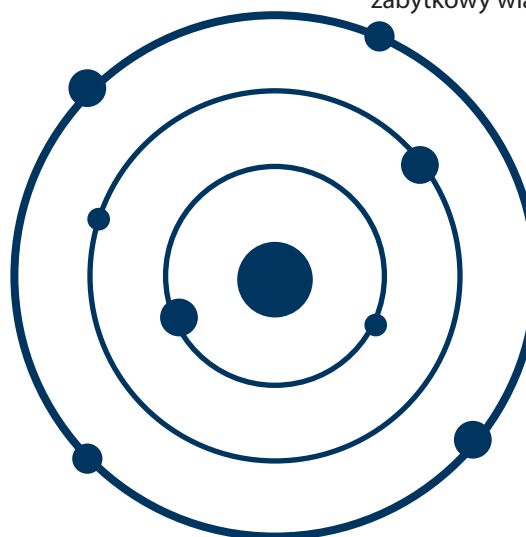
Pomnik Mikołaja Kopernika

Co warto zobaczyć:

- » Dom Mikołaja Kopernika
- » Planetarium
- » Muzeum Piernika
- » Ratusz Staromiejski
- » Dom Legend Toruńskich
- » Rynek Staromiejski
- » Pomnik Mikołaja Kopernika
- » Krzywa Wieża
- » Pomnik psa Filusia
- » Bulwar Filadelfijski
- » Panorama z Kępy Bazarowej
- » Młyn Wiedzy

Panorama na Toruń z Kępy Bazarowej

PIWNICE

W niewielkiej wsi Piwnice, zaledwie 13 km od Torunia, znajduje się jedno z najważniejszych obserwatoriów astronomicznych w Polsce. Założone w 1947 roku przez prof. Wilhelminę Iwanowską i prof. Władysława Dziewulskiego, stało się centrum badań kosmicznych i edukacji astronomicznej. Znajduje się tu jeden z największych radioteleskopów w Europie o średnicy talerza 32 m, a w ramach unijnego programu „Faraday” prowadzony jest projekt przeszukiwania nieba na częstotliwości 30 GHz. Choć Mikołaj Kopernik nie był bezpośrednio związany z Piwnicami, jego dziedzictwo naukowe kontynuuje się tu w postaci zaawansowanych badań astronomicznych.

Piwnice, znane od XIV wieku jako folwark krzyżacki, kryją również ślady dawnej architektury. Z początku zeszłego stulecia pochodzi zabytkowy dwór otoczony parkiem. W okolicy warto odwiedzić rezerwat Las Piwnicki, gdzie rosną 300-letnie dęby, oraz wąwóz w Leszczu, który zachwyca bogatą roślinnością. W pobliżu znajduje się także średniowieczna warownia i centrum kultury w Zamku Bierzgłowskim oraz zabytkowy wiatrak typu „Koźlak” w Bierzgłowie.

Radioteleskop w Piwnicach

WŁOCLAWEK

Od wieków pełniący ważną rolę religijną i kulturalną, Włocławek skrywa w swoich murach niejedną tajemnicę, w tym tę związaną z młodością Mikołaja Kopernika. Choć brak twardych dowodów na jego obecność w mieście, to wiele wskazuje na możliwe związki przyszłego astronoma z tutejszą szkołą katedralną. Wspomina się, że jego wuj – biskup Łukasz Watzenrode – posiadał tu kanonię i mógł zadbać o kształcenie siostrzeńca właśnie we Włocławku. Ponadto jedna z miejskich legend głosi, że to Kopernik, być może we współpracy z astronomem Mikołajem Wodką z Kwidzyna, skonstruował zegar słoneczny w kaplicy katedry.

Dziś o tych związkach przypomina pomnik Kopernika przy seminarium duchownym. Podróżnym przemierzającym Szlak Kopernikowski miasto oferuje wiele cennych miejsc do odkrycia. W mieście wyróżnia się monumentalna, gotycka bazylika katedralna Wniebowzięcia NMP z XIV-wiecznymi witrażami i dziełami Wita Stwosza. Jednym z wyjątkowych miejsc we Włocławku jest obserwatorium astronomiczne zlokalizowane na dachu bloku przy ul. Aleksandra Fredry 16.

Pomnik Kopernika we Włocławku

Kościół Jana Chrzciciela we Włocławku

Włocławek - most na Wiśle

Przeprawa promowa przez Wisłę w Nieszawie

Co warto zobaczyć:

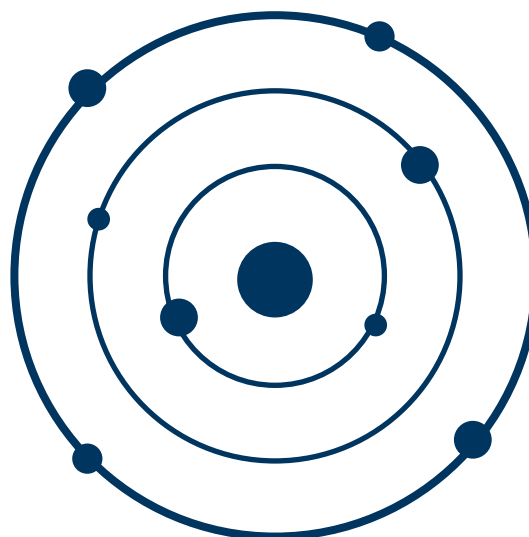
- » Bazylika katedralna
- » Kościół Jana Chrzciciela
- » Kościół św. Witalisa
- » Plac Kopernika
- » Stary Rynek
- » Skarbiec Fajansu
- » Oddział Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej
- » Pomnik Kopernika
- » Panorama z wieży widokowej na Zawiaślu
- » Centrum Kultury Browar B.
- » Muzeum Męczeństwa Bł. ks. Jerzego Popiełuszki
- » Obserwatorium astronomiczne

Wnętrze bazyliki we Włocławku

Bazylika katedralna we Włocławku

NIESZAWA

Podążając Szlakiem Kopernikowskim z Torunia do Włocławka, warto zatrzymać się w malowniczej Nieszawie, położonej nad Wisłą, której historia sięga XIII wieku. Nadwiślański handel w XV i XVI stuleciu sprawiał, że miasto prężnie się rozwijało.

Choć brak bezpośrednich źródeł potwierdzających pobyt Mikołaja Kopernika, to zachowało się kilka zabytków z jego czasów. Wśród nich szczególnie wyróżnia się późnogotycki kościół św. Jadwigi Śląskiej z końca XV wieku. Wnętrze świątyni skrywa barokowe wyposażenie, stalle w prezbiterium, tron biskupi, ołtarze i cenne XVI-wieczne freski, a w murach wciąż widoczne są kule pozostałe po potopie szwedzkim.

Do innych atrakcji miasta należy dawny dom Stanisława Noakowskiego, wybitnego architekta i artysty, w którym mieści się muzeum z bogatymi zbiorami jego dzieł. Niezaprzeczalnego uroku Nieszawie dodaje kameralna przeprawa promowa przez Wisłę.

Kościół w Nieszawie

NAWRA

Nawra łączona jest z dziedzictwem Kopernika za sprawą dzieła „De revolutionibus orbium coelestium” – którego cenny egzemplarz z 1566 roku miał znajdować się w słynnej nawrzańskiej bibliotece. Był to jeden z największych księgozbiorów prywatnych w dawnych Prusach Królewskich, z którego w XIX i na początku XX wieku korzystali badacze, tacy jak Wojciech Kętrzyński, Alfred Mańkowski czy ks. Stanisław Kujot.

Warto zerknąć na klasycystyczny pałac zaprojektowany przez Hilarego Szpilowskiego, otoczony parkiem o powierzchni 8 ha. Ma tu powstać Muzeum Ziemiaństwa im. Rodziny Szczanieckich w Nawrze. Kolejnym punktem jest XIV-wieczny kościół św. Katarzyny Aleksandryjskiej, w którym m. in. znajduje się epitafium Kruszyńskich. Świątynia czaruje umiejętnym połączeniem gotyckiej i barokowej architektury.

Aby jeszcze bardziej urozmaicić pobyt w okolicy Nawry, warto odwiedzić też dwa okoliczne zamki: Zamek Bierzgłowski (Diecezjalne Centrum Kultury Zamek Bierzgłowski) oraz ruiny zamku Papowo Biskupie.

Kościół w Nawrze

Wieża kościoła św. Mikołaja w Chełmży

Wnętrze katedry w Chełmży

Rynek w Chełmży

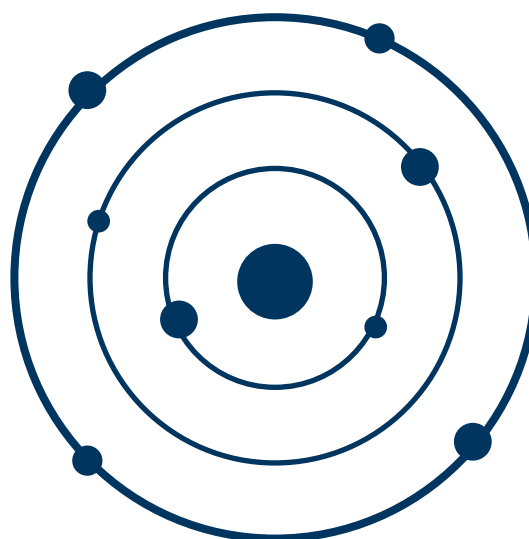
UNISŁAW

W ramach projektu Astrobaza Kopernik, powstało nowoczesne obserwatorium astronomiczne, które symbolicznie kontynuuje jego dzieło i pasję odkrywania Wszechświata. Wizyta w tej jednej z największych wsi w Polsce to również okazja do poznania jej długiej i ciekawej historii. Już w XIII wieku w Unisławiu stanął zamek krzyżacki, którego ruiny odkryto podczas prac archeologicznych na Górze Zamkowej. Warto też zobaczyć gotycko-barokowy kościół św. Bartłomieja z końca XIII wieku – jeden z najstarszych na Ziemi Chełmińskiej, z granitową kropielnicą pamiętającą czasy Kopernika.

Otoczające miejscowość kotlinowe zakola Wisły i polodowcowe wzgórza tworzą zróżnicowany krajobraz, który dodatkowo podkreśla unikatowy charakter Unisławia – miejsca, gdzie przeszłość łączy się z astronomiczną przyszłością.

Obserwatorium astronomiczne w Unisławiu

CHEŁMŻA

Pierwsze wzmianki o Chełmży pochodzą z 1251 roku, co czyni ją jednym z najstarszych miast Pomorza. Na przestrzeni wieków miasto doświadczało najazdów, pożarów i konkurencji ze strony Torunia, lecz pomimo burzliwej historii zachowało zabytki pamiętające czasy Mikołaja Kopernika. Istnieje duże prawdopodobieństwo, że w maju 1504 roku astronom wraz z wujem, biskupem Łukaszem Watzenrode, przebywał tu wraz z orszakiem króla Aleksandra Jagiellończyka.

Najważniejszym zabytkiem Chełmży jest gotycka konkatedra św. Trójcy, wznoszona od połowy XIII wieku. Świątynia była odwiedzana przez wielu polskich władców i stała się miejscem pochówku wielkiego mistrza Zygryda von Feuchtwangen oraz mistyczki Juty z Chełmży. Warto także zobaczyć gotycki kościół św. Mikołaja z końca XIII wieku, wyróżniający się wątkiem wendyjskim cegieł i granitową kropielnicą. Spacer po centrum uzupełniają okazałe kamienice przy rynku, z częściowo zachowanymi dekoracjami, przywołujące dawną świetność miasta.

Gotycka konkatedra w Chełmży

CHEŁMNO

Stolica historycznej Ziemi Chełmińskiej to jedno z najstarszych miast w Polsce. Gród Chełmno istniał już w VIII w., ale był o wiele stuleci starszy. Dzięki słynnemu „Prawu Chełmińskiemu” (1233 r.) Chełmno stało się wzorcem dla ponad 225 miast (m.in. Torunia, Warszawy, Gdańska, Olsztyna) i 1364 wsi.

Związki Mikołaja Kopernika z miastem są wyjątkowo silne i wielowątkowe. W tutejszym klasztorze benedyktynek przebywały jego krewne m.in.: ciotka Katarzyna, siostra Barbara i siostrzenica Krystyna. Według przekazów młody Kopernik miał kształcić się w słynnej Akademii Chełmińskiej, a jej dzieje można dziś poznać w Muzeum Ziemi Chełmińskiej, mieszczącym się w gotycko-renesansowym ratuszu. Astronom odwiedzał miasto wielokrotnie m.in. spotykając się z przyjacielem Tiedemannem Giese (w 1539).

Spacerując po Chełmnie, można wyobrazić sobie, jakie wrażenie robiły na Koperniku: szachownicowy układ urbanistyczny z XIII w., gotyckie mury obronne (obecnie najdłuższe w Europie - dł. 2270 m) i kościoły z XIII/XIV wieku. Najważniejszym z 6 zachowanych do dziś kościołów jest monumentalny archiprezbiterialny kościół pw. WNMP – prawdziwe arcydzieło gotyckiej architektury, z przechowywaną w nim relikwią św. Walentego. Na szczególną uwagę zasługuje też dawny cystersko-benedyktynski zespół klasztorny.

Chełmno zachwyca nie tylko swoim dziedzictwem kulturowym, ale także niepowtarzalną atmosferą. Jako „Miasto Zakochanych” przyciąga romantycznymi zakątkami, ławeczkami dla zakochanych, instalacjami w kształcie serc oraz dorocznymi „Walentynkami Chełmińskimi”.

Co warto zobaczyć:

- » Rynek miejski
- » Gotycko-renesansowy ratusz i Muzeum Ziemi Chełmińskiej
- » Kościół farny pw. WNMP z relikwią św. Walentego
- » Gotyckie kościoły i zespół klasztorny
- » Dawna Akademia Chełmińska
- » Mury miejskie, 2 bramy i 23 baszty
- » Park Miniatur Zamków Krzyżackich
- » Ławeczki dla zakochanych

Chełmiński rynek

Panorama Chełmna

Park Miniatur Zamków Krzyżackich w Chełmnie

Wieża Klimek

Spichlerze nad Wisłą w Grudziądzu

Uliczki Grudziądz

GRUDZIĄDZ

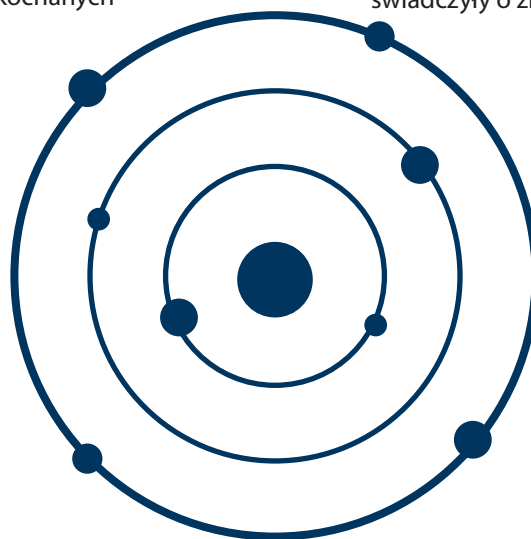
Dwukrotnie Mikołaj Kopernik przybywał do Grudziądz jako wysłannik kapituły warmińskiej. Brał tutaj udział w sejmiku Prus Królewskich, gdzie interweniował w sprawie szkód wyrządzonych przez zakon krzyżacki, a także wygłosił swój słynny traktat „O szacunku monety”. Według legendy to właśnie Kopernika poproszono o wytyczenie kanału doprowadzającego wodę pitną do miasta, a niektórzy przypisują mu także wynalezienie mechanizmu ssąco-tłoczącego dla miejskiej wieżyczki wodnej. Spacerując dziś po Grudziądzu, łatwo odnaleźć ślady jego obecności – tablicę pamiątkową na Rynku, ławeczkę astronoma z księgą i sakiewką symbolizującą jego traktat monetarny oraz ponad sześciometrowy pomnik odsłonięty w 1972 roku.

Grudziądz zachwyca również bogactwem zabytków, które Kopernik miał okazję oglądać – przede wszystkim gotycki kościół św. Mikołaja z kamienną chrzcielnicą, czy też Brama Wodna – jedyna zachowana średniowieczna brama Grudziądz, która prowadzi do imponujących spichrzów nad Wisłą, które w czasach astronoma świadczyły o znaczeniu Grudziądz jako handlowego i obronnego ośrodka.

Niebawem naukowo-edukacyjną ofertę miasta powiększy nowoczesne centrum nauki, które powstaje w rewitalizowanym Młynie Górnym.

Co warto zobaczyć:

- » Muzeum Handlu Wiślanego „FLIS” będące oddziałem Muzeum im. ks. dr Władysława Łęgi w Grudziądzu
- » Kościół św. Mikołaja
- » Wieża Klimek
- » Dwa pomniki Kopernika
- » Brama Wodna
- » Panorama na spichlerze z przeciwległego brzegu Wisły
- » Ulica Mikołaja Reja z kolorowymi parasolami

KWIDZYN

Malowniczo położony w pętli rzeki Liwy, Kwidzyn to miasto o bogatej historii sięgającej XIII wieku. W sercu miasta wznosi się imponujący zamek kapituły pomezańskiej z XIV wieku – pierwotnie oddzielna warownia, później połączona z gotycką katedrą św. Jana Ewangelisty. Zamek zachwyca masywną bryłą z cegły i kamienia, charakterystycznymi wieżami oraz gdaniskiem, czyli wysoką wieżą pełniącą funkcje obronne i mieszkalne. Jest ono uznawane za największą tego typu budowlę w Europie.

W zamkowych wnętrzach można ponadto podziwiać ekspozycje historyczne. Katedra natomiast zachwyca bogatą dekoracją gotycką i kryptą mistrzów krzyżackich, a jej wnętrze mogło być miejscem modlitwy Mikołaja Kopernika podczas wizyt w Kwidzynie. Historyczne dokumenty potwierdzają, że astronom odwiedzał miasto już w 1504 roku, podróżując wraz z wujem w orszaku biskupim – najpewniej zatrzymując się na zamku.

Spacerując po Kwidzynie, warto zobaczyć nie tylko zamek i katedrę, ale także fragmenty murów miejskich oraz ruiny XIV-wiecznej wieży ratusza. Interesującym przykładem późniejszej architektury jest neogotycki kompleks koszar z czerwonej cegły, w którym obecnie mieści się m.in. Urząd Gminy.

Zamek w Kwidzynie

Armaty na zamku

Wnętrza kwidzińskiego zamku

Brama zamkowa w Sztumie

Architektura Kwidzyna

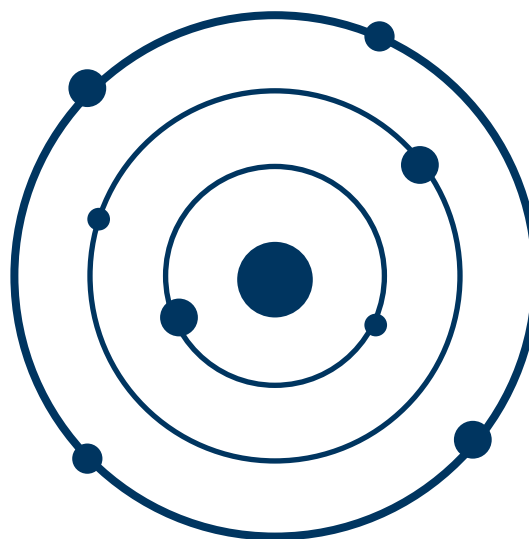

Zamek w Sztumie

SZTUM

Położony na historycznej ziemi Pomezanii, Sztum był miejscem, które Mikołaj Kopernik odwiedzał przynajmniej dwukrotnie. W 1506 roku astronom spędził tu noc podczas podróży, a sześć lat później przyjechał ze swoim wujem, biskupem Łukaszem Watzenrode, na spotkanie z posłami gdańskimi. W sercu miasta wznosi się zamek krzyżacki z XIV wieku, zbudowany na planie wielokąta z trzema wieżami, pierwotnie siedziba wójta i letnia rezydencja wielkiego mistrza zakonu. Dziś mieści Oddział Muzeum Zamkowego w Malborku, gdzie można podziwiać bogate kolekcje artefaktów życia codziennego dawnych mieszkańców Pomezanii, a po uprzednim umówieniu – uczestniczyć w warsztatach edukacyjnych dla dzieci i młodzieży.

Spacer po Sztumie warto uzupełnić wizytą w gotyckim kościele św. Anny, malowniczej wieży ciśnień z początku XX wieku oraz po fragmentach murów miejskich z fosą przy ulicy Osińskiego.

Zamek krzyżacki w Sztumie

MALBORK

Malbork wielokrotnie gościł Mikołaja Kopernika. Jako sekretarz swojego wuja, biskupa Łukasza Watzenrode, uczestniczył tu w zjazdach stanów pruskich, a później, jako poseł kapituły warmińskiej, brał udział w obradach sejmiku generalnego Prus Królewskich.

Miasto znane jest przede wszystkim z imponującego zamku – jednej z największych ceglanych twierdz na świecie, który przez niemal 150 lat był siedzibą wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego i stolicą państwa zakonnego. Budowany od końca XII wieku, w XIV wieku uzyskał formę trójdzielnego założenia z Zamkiem Wysokim (klasztor), Zamkiem Średnim (centrum polityczne i administracyjne) oraz Podzamczem.

Niestety uległ znacznym zniszczeniom podczas II wojny światowej. Jego odbudowa uważana jest z jeden z największych sukcesów konserwatorskich. Zamek w Malborku został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Wnętrza zamku udostępnione do zwiedzania obejmują bogate ekspozycje muzealne, a dla odwiedzających przygotowano trasy rodzinne i nocne zwiedzanie oraz liczne inscenizacje historyczne, m.in. Oblężenie Malborka czy Jarmark św. Jana.

W Malborku warto odwiedzić ratusz staromiejski, kościół św. Jana Chrzciciela, Szkołę Łacińską oraz historyczne bramy – Mariacką i Garncarską. Na Zamku Wysokim uwagę przyciąga także figura Madonny z Dzieciątkiem – największa średniowieczna rzeźba Europy, powstała około 1340 roku i jest częściowo zdobiona oryginalną mozaiką szklaną.

Zamek krzyżacki w Malborku

Jedna z bram zamkowych w Malborku

Zamek nad Nogatem

Figura Madonny

Mural z Kopernikiem w Nowym Dworze Gdańskim

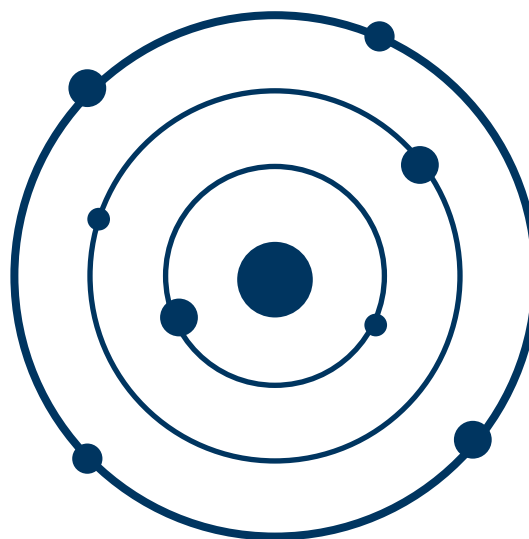

Nad Tugą

NOWY DWÓR GDAŃSKI

Nowy Dwór Gdański, położony na Żuławach Wiślanych nad rzeką Tugą, jest ważnym przystankiem na Szlaku Kopernikowskim, choć nie ma dowodów na osobiste wizyty Mikołaja Kopernika w mieście.

Do najciekawszych atrakcji należy Żuławski Park Historyczny, mieszczący się w zabytkowej serowni i mleczarni, gdzie można poznać historię regionu i dowiedzieć się m.in. o osadnikach mennonickich. Warto zobaczyć także zabytkową śluzę w Marzęcinie, most zwodzony na rzece Tugdze oraz tradycyjne domy podcieniowe, w tym słynny „Mały Holender”. W sezonie letnim atrakcją jest przejazd wąskotorową Żuławską Koleją Dojazdową na trasie Nowy Dwór – Stegna – Sztutowo, obsługiwaną przez zabytkowy parowóz, który przewozi również rowery i wózki. W sąsiedniej wsi Marzęcino skrywa się największa depresja w Polsce (2,2 metra poniżej poziomu morza).

Budynek Żuławskiego Parku Historycznego

PELPLIN

Już w czasach Kopernika miejscowość cieszyła się opinią ważnego ośrodka nauki i duchowości. Wszystko za sprawą potężnego klasztoru cysterskiego, założonego w XIII wieku, który mimo burzliwej historii, licznych najazdów i zniszczeń, przetrwał i rozkwitł jako centrum intelektualne Pomorza. O jego świetności pisał z uznaniem sam Jan Długosz.

Sercem miasta pozostaje monumentalna bazylika katedralna Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny – jeden z najwspanialszych przykładów gotyku ceglanego w Polsce. Równie interesujące są dawne zabudowania klasztorne, w których dziś mieści się Muzeum Diecezjalne. Największym skarbem jaki skrywa jest jedyny w Polsce egzemplarz Biblii Gutenberga.

Dawne Opactwo Cysterskie w Pelplinie

Co warto zobaczyć:

- » Muzeum Diecezjalne
- » Skryptorium
- » Opactwo Cysterskie z bazyliką
- » Ogrody biskupie
- » Góra Jana Pawła II

Główne Miasto

Żuraw portowy

Panorama na Gdańsk

Główne Miasto

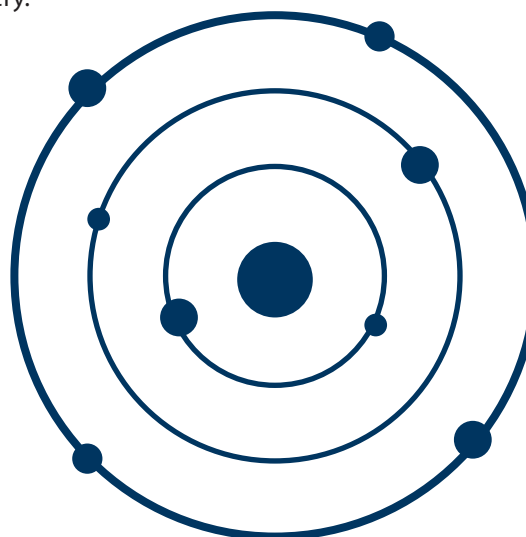
PRUSZCZ GDAŃSKI

W średniowieczu tereny dzisiejszego Pruszcza tętniły życiem jako zaplecze gospodarcze dla Gdańska. Lokalne osady rozwijały się dzięki żyznym ziemiom pogranicza Żuław Wiślanych i Pobrzeża Wschodniopomorskiego oraz strategicznemu położeniu nad Wisłą i Kanałem Raduni.

Jednym z najcenniejszych zabytków jest XIV-wieczny kościół Podwyższenia Krzyża Świętego – świątynia, która przez stulecia była duchowym centrum Pruszcza. Warto również odwiedzić Faktornię, czyli rekonstrukcję osady handlowej z okresu rzymskiego, gdzie można dowiedzieć się o życiu z początku naszej ery.

Kościół Podwyższenia Krzyża w Pruszczu Gdańskim

GDAŃSK

Towarzysząc swojemu wujowi, biskupowi Łukaszowi Watzenrode, Mikołaj Kopernik wielokrotnie odwiedzał Gdańsk. Brał udział w potwierdzaniu przywilejów miasta przez króla oraz w uroczystym złożeniu hołdu mieszkańcom na Długim Targu. Później wracał tu m. in. podczas triumfalnego wjazdu króla Zygmunta I Starego. W Gdańsku wydano również dzieło „Narratio prima” Jerzego Joachima Retyka, streszczające teorię heliocentryczną Kopernika, opublikowane za jego zgodą przez miejscową oficynę.

Podczas spacerów po mieście warto zwrócić uwagę na osobę Jana Heweliusza i jego żony Elżbietę Koopman, którzy wspólnie prowadzili obserwacje i badania astronomiczne. Heweliusz zasłynął stworzeniem precyzyjnych map Księżyca oraz wynalezieniem polemoskopu – pierwowzoru późniejszych peryskopów. Pomnik Jana Heweliusza znajduje się przy ul. Korzennej. Monument przedstawia astronoma siedzącego z książką na kolanach i astrolabium w dłoni.

Co warto zobaczyć:

- » Bazylika Mariacka
- » Ratusz Głównego Miasta
- » Trakt Królewski i Długi Targ
- » Fontanna Neptuna
- » Dwór Artusa
- » Żuraw portowy
- » Muzeum Bursztynu (Wielki Młyn)
- » Hevelianum
- » Wyspa Spichrzów
- » Europejskie Muzeum Solidarności
- » Westerplatte

Pomnik Kopernika w Grudziądzu

Kopernikowski mural w Pieniężnie

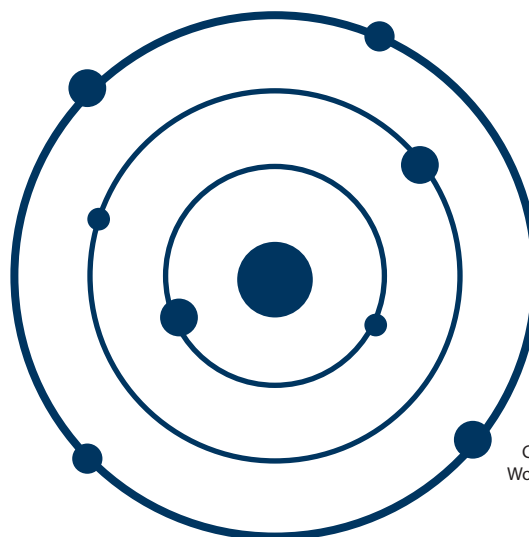
KOPERNIKOWSKIE MURALE

Wiele miejscowości na Szlaku Kopernikowskim, a także niektóre leżące poza nim, mogą pochwalić się muralami przedstawiającymi naszego astronoma. Oto najciekawsze z nich:

- » Frombork - ul. Portowa, budynek przy promenadzie koło moła
- » Pieniężno - ul. Ornecka 8, budynek Szkoły Podstawowej w Pieniężnie
- » Lidzbark Warmiński - Zamkowa 1
- » Olsztyn - miasteczko akademickie Kortowo, Dom Studenta Nr 2
- » Olsztyn - ul. Mrongowiusza 4
- » Nowe Miasto Lubawskie - ul. Grunwaldzka 11
- » Toruń - ul. Szosa Lubicka 170
- » Toruń - ul. Suleckiego 2
- » Toruń - ul. Jurija Gagarina 200
- » Toruń - ul. Bażyńskich 37
- » Grudziądz - kamienica przy Placu Miłośników Astronomii
- » Grudziądz - ul. Czarnieckiego 9, budynek Zespołu Szkół Budowlanych i Plastycznych
- » Kwidzyn - ul. Braterstwa Narodów 57
- » Pelplin - ul. Wybickiego 1
- » Malbork - filar mostu w ciągu drogi krajowej 22
- » Pruszcz Gdański - ul. Tysiąclecia 5, budynek Szkoły Podstawowej nr 2
- » Nowy Dwór Gdański - ul. Wejhera 5
- » Starogard Gdański - os. Kopernika 1
- » Liwa - ul. Długa 53

POMNIKI KOPERNIKA

- » Frombork - ławeczka z Kopernikiem na Rynku Miejskim oraz pomnik u stóp Wzgórza Katedralnego
- » Lidzbark Warmiński - pomnik na bulwarach nad Łyną oraz przy ul. Szkolnej
- » Olsztyn - ławeczka z Kopernikiem przed zamkiem i popiersie w Parku Podzamcze
- » Kurzętnik - pomnik na Górze Zamkowej
- » Toruń - pomnik przy Ratuszu oraz układ heliocentryczny przy Placu Rapackiego
- » Włocławek - ul. Karnkowskiego, popiersie obok katedry
- » Grudziądz - ławeczka z Kopernikiem na Rynku oraz pomnik na Placu Miłośników Astronomii

S Z L A K
KOPERNIKOWSKI
gwiazdozbiór miejsc

szlak_kopernikowski

szlak.kopernikowski

Wydawca:

Urząd Marszałkowski
Województwa Warmińsko-Mazurskiego
Departament Turystyki i Sportu
10-052 Olsztyn, ul. Mariańska 3
tel.: +48 89 521 69 00
e-mail: dt@warmia.mazury.pl
www: szlakkopernikowski.pl

Autorzy | Opracowanie i skład:

Justyna Zając, Krystian Zając

Konsultacje merytoryczne:

Patryk Banasiak, Anna Jaroszek, Rafał Śliwiak, Dominika Szafnik,
Hanna Wojtkowska, Agnieszka Komorowska, Anna Kryger,
Łukasz Daniewski, Elżbieta Pawelec

Zdjęcia:

Krystian Zając
Archiwum UM WW-M (Murale str. 5, 9, 36)
Urząd Miasta Chełmna (Panorama Chełmna str. 28)

Mapa:

OpenStreetMap

Wydanie:

I, 2025

ISBN: 978-83-965359-2-4

szlakkopernikowski.pl

Copyright © by Urząd Marszałkowski
Województwa Warmińsko - Mazurskiego

**Urząd Marszałkowski
Województwa Warmińsko-Mazurskiego
Departament Turystyki i Sportu**

ul. Mariańska 3
10-052 Olsztyn

+48 89 521 69 00
dt@warmia.mazury.pl
www.warmia.mazury.pl

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY